

Ekosystemtjänster

Vad är ekosystemtjänster?

Ekosystemtjänster är produkter och tjänster från naturens ekosystem som bidrar till människors välfärd och livskvalitet. Ett annat sätt att uttrycka saken är att ekosystemtjänster är naturens gratisarbete för oss människor. Ekosystemtjänster, eller naturens nyttor som de också kallas, har alltid varit grunden för vår civilisation och vår välfärd. Vi tar dem ofta för självklara.

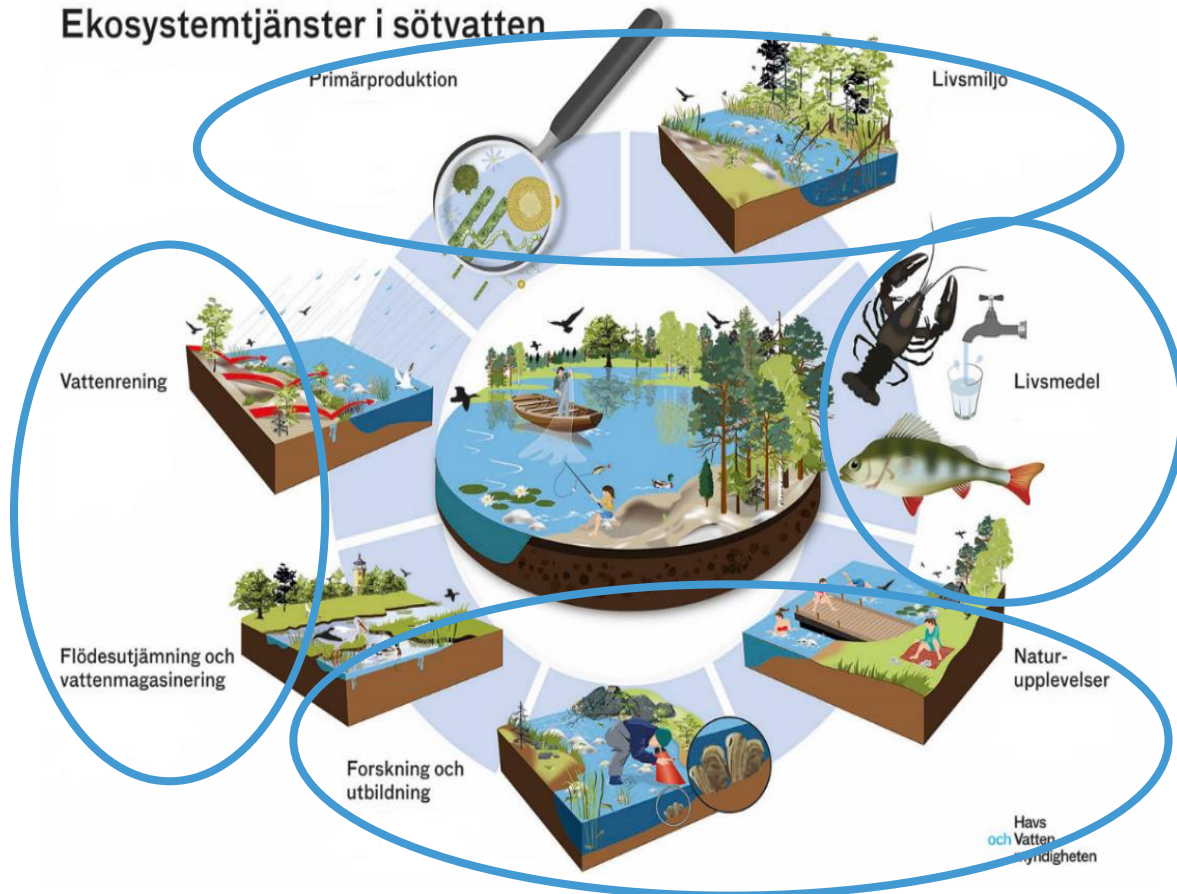
Tanken med begreppet ekosystemtjänster är att förklara kopplingen mellan oss människor och naturen. Vi behöver naturen och ekosystemtjänsterna, och vi kan påverka tillgången på tjänster i positiv och negativ riktning¹.

En ekosystemtjänst kan vara en produkt såsom livsmedel i form av fisk men även den pollinering som utförs av insekter är en ekosystemtjänst. Ekosystemtjänster delas ofta in i stödjande, reglerande, försörjande och kulturella, där de stödjande tjänsterna är en förutsättning för alla övriga. Indelningen är till hjälp när vi vill synliggöra och värdera tjänsterna, exempelvis för att kunna ta med dem i beslutsunderlag. De **försörjande tjänsterna** är lättast att förstå och har i flera fall ett marknadspris. De är fysiska tjänster som är ett direkt resultat av naturens arbete. Exempel på försörjande tjänster i sötvatten (Figur 1) är dricksvatten, processvatten, och mat i form av fisk och skaldjur. Exempel på **kulturella tjänster** är upplevelsevärden i form av naturupplevelser och rekreation, forskning och utbildning eller kultur- och naturarv. De **reglerande tjänsterna** produceras via naturens egen reglering av kritiska processer såsom vattenrening, flödesutjämning och vattenmagasinering (förhindra översvämningar), reglera lokalt och globalt klimat, och pollinera grödor och vilda växter. Den sista kategorin, de **stödjande tjänsterna** är förutsättningen för att alla andra typer av ekosystemtjänster ska fungera, till exempel primärproduktion och förekomst av livsmiljöer för djur och växter. De är ekosystemens "underleverantörer". Alla ekosystemtjänsterna hör ihop och påverkar varandra. I ett ekosystem gäller verkligen en för alla och alla för en. Bakom varje ekosystemtjänst finns ofattbart många andra. Tjänsterna kan också beskrivas som direkta och indirekta. Försörjande och kulturella tjänster når oss direkt, till exempel mat och rekreation. Stödjande och reglerande tjänster når oss indirekt, genom andra tjänster, till exempel jordmånsbildning och fotosyntes¹.

Under lång tid har vi generellt varit väldigt bra på att försöka maximera de försörjande ekosystemtjänsterna, vilket i många fall har lett till försämringar i leveransen av andra tjänster. Genom att försämrade ekosystemens förmåga att leverera stödjande och reglerande tjänster, så försämrar vi även våra möjligheter till uttag av exempelvis timmer, livsmedel och dricksvatten.

¹ Kristianstads kommun, Grön plan 2017 – kartläggning av ekosystemtjänster. Kortversion. 2017

Ekosystemtjänster i sötvatten



Figur 1. Exempel på ekosystemtjänster i sötvatten och indelning i stödjande, försörjande, kulturella och reglerande tjänster. Illustration (modifierad) från Havs- och vattenmyndigheten.

Ekosystemtjänster från våtmarker

Våtmarker har flera funktioner och levererar en rad olika ekosystemtjänster som vi är beroende av för en hållbar samhällsutveckling. Det finns få jämförbara habitat som levererar så många tjänster och nyttor till oss människor. Genom att restaurera, återskapa och anlägga våtmarker kan vi bevara och stärka leverans av våtmarkernas ekosystemtjänster.

Exempel på ekosystemtjänster från våtmarker;

- Renar vatten från näringsämnen och föroreningar
- Utjämnar flöden och magasineras vatten (buffrar mot översvämning och torka)
- Är livsmiljöer för många olika arter (biologisk mångfald)
- Skapar attraktiva landskap för rekreation och friluftsliv
- Vatten i landskapet ger en ökad mängd pollinerare
- Bidrar till grundvattenbildning
- Utgör brandrefuger i skogslandskapet
- Bidrar till klimatreglering - globalt genom att binda kol och lokalt genom att påverka mikroklimatet
- Kan bidra till en jämnare produktion av träråvara och livsmedelsproduktion
- Kulturarv

Läs mer

- Naturvårdsverket. Rapport 6736. Argument för mer ekosystemtjänster. 2017
- Ramboll. Ekosystemtjänster knutna till våtmarker och svämplan i skogslandskapet. Rapport inom GRIP on LIFE IP. 2019.
- [Naturvårdsverkets faktablad om multifunktionella våtmarker](#)
- [Film om ekosystemtjänster från Våtmarker](#)
- Naturvårdsverket. Rapport 6873. Myllrande våtmarker- Underlag till den fördjupade utvärderingen av miljömålen. 2019.